

מה חדש?

חדשות מהארץ ומהעולם

דיווח על השתתפות בכינוס בנושא סרטן השד – EBCC 10 באמסטרדם

ד"ר אילנה קדמון, מירה דמארי, שרה בן-עמי
ומלי ישראלי-ברודסקי

הכינוס האירופאי הרב-מקצועי בנושא סרטן השד, התקיים לאחרונה באמסטרדם, הולנד. כינוס זה מאגד אנשי מקצוע מהרמה הראשונה, המתמחים בטיפול בחולות/חולי סרטן השד. מטרת הכינוס הינה לקדם מידע ושיתוף בין אנשי מקצוע מהתחומים השונים. בכינוס לקחו חלק אלפי משתתפים ממדינות רבות בעולם, ובעיקר ממדינות אירופאיות. מהארץ הייתה נציגות מרשימה של כשלושים משתתפים, שחלקם נתנו הרצאות בתחום סרטן השד, כמו פרופ' שנייבאום, פרופ' אורדע ופרופ' אפרת להד. את הסיעוד מהארץ ייצגו כותבות הידיעה. אין ספק שאמסטרדם מקום אידיאלי לכינוס מסוג זה, עם קלות ונגישות להגעה ברכבות מכל אירופה וכמובן במטוסים מכל העולם. העיר מהווה מקום תיירותי נפלא, לכל המעוניין להמשיך ולהכיר את רחבי הולנד ושכנותיה היפות. תכנית הכינוס עסקה במגוון סוגיות רפואיות, כולל אבחון וגילוי מוקדם, שיטות הדמיה שונות, פתולוגיה של הגידולים השונים בשד ואבחונם. חלק גדול של הכנס הוקדש לארסנל הטיפולים המוצעים לנשים המאובחנות, כולל טיפולים ניתוחיים, כימותרפיה, טיפול בקרינה, טיפולים הורמונליים וטיפולים ביולוגיים, המהווים את חוד החנית של החידושים בטיפולים האונקולוגיים בכלל, ובסרטן השד במיוחד. סוגיות מעניינות נוספות בתוכנית המדעית היו: שחזורי שד, החיים אחרי המחלה ומחלימות מסרטן שד (Survivorship). כמו כן עלתה הסוגיה של הטיפול במחלה גרורתית, שהוותה את האתגר לכינוס ה-ABC, עליו דווח בגיליון הקודם. החלק המעניין ביותר של מושב זה, כלל את נושא שיתוף המטופלת בהחלטות טיפוליות ותפקיד הסיעוד בסוגיה זו. הכינוס כלל גם מושב סיעודי מרתק, שעסק בעיקר

בסוגיות עכשוויות בסיעוד סרטן השד. במושב זה הציגו אחיות מובילות מאירופה. יושבת ראש המושב הייתה גם יושבת הראש בעבר של האיגוד של הסיעוד האונקולוגי האירופאי, גב' יוון ונגסטרום משבדיה. הכינוס המיוחד הזה כלל גם נציגות מארגון המטופלות האירופי הפעיל שנקרא ה-Europa Donna, אתן אנחנו בקשר שוטף. מירי זיו, מנכ"לית האגודה למלחמה בסרטן, יצגה אותנו שנים בכבוד בוועד ארגון חשוב זה.

מאתגר מאד לסכם כנס ארוך וממצה זה בדווח קצר, אולם אין ספק, שהסיעוד מהארץ המתמחה בסרטן השד, יוצג בכבוד ונקווה שימשיך להשתתף בכינוס זה וגם יציג בעתיד. את תקצירי הכינוס ניתן לראות באתר EBCC 10.

יום עיון בנושא אימונתרפיה

בתאריך 28.1.16 התקיים יום עיון בנושא אימונתרפיה לאחיות אונקולוגיות באגודה למלחמה בסרטן, בשיתוף העמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי ובאדיבות חברת MSD. פרופ' גל מרקל, מדען ראשי, מכון אלה למלנומה מהמרכז הרפואי שיבא, פתח את יום העיון עם הרצאה בנושא "בסיס לאימונו-אונקולוגיה". פרופ' אילן רון, אונקולוג מומחה מהמרכז הרפואי תל אביב המשיך

איסוף החדשות ועריכה: ליויה כסלו, אחות ראשית, האגודה למלחמה בסרטן

לשד, תזונה ואורח חיים בריא למחלימות, שיקולים לקביעת הטיפול התרופתי המתאים ביותר בסרטן השד וכן מפאנל מומחים שנערך במתכונת ייחודית, אשר נתן מענה לסוגיות שונות בתחום האונקולוגיה, הכירורגיה, הפלסטיקה, הקרינה, הגנטיקה, ההדמיה, הסייעוד והעבודה הסוציאלית. את הכנס חתם מופע מלא הומור של הסטנדאפיסטית דינה אור, אשר סיכם בחיך גדול את היום כולו. אירוע זה התקיים בהמשך לאירוע ייחודי נוסף, פרי יוזמתם של ד"ר אלדור לירון ואפרת לוי, שנערך במסגרת ציון חודש אוקטובר כחודש המודעות הבינלאומי לסרטן השד ומתקיים זו השנה השנייה ברציפות בבניין האבן העתיק והמיוחד, בו ממוקם המכון עצמו. יום זה, המכונה "שלישי בוורוד" - שכל מטרתו העצמת המטופלות, הינו יום חווייתי ומפנק. בעוד התנגנה לה מוסיקה מרגיעה ברקע, נהנו נשים המתמודדות עם סרטן שד בעבר ובהווה מארוחת בוקר מפנקת, עמדות איפור ולק מקצועי, טיפולים משלימים (משיחת שמן, רייקי, רפלקסולוגיה ושיאצו) ושתי הרצאות בנושא כימותרפיה והמוח וכן אינטליגנציה רגשית והומור ככלי לאיכות חיים. לסיים, קיבלה כל משתתפת שי קטן. אירוע מיוחד זה הינו חלק ממגמה, אשר הופכת למסורת בה פועל מכון השד מזה שלוש שנים, במטרה להרחיב ולהנגיש את מגוון השירותים הקיימים לקהל הרחב.

"בית ספר לתסמינים"

בסוף שנת 2015 עד פברואר 2016 התקיים "בית ספר לתסמינים" בשיתוף העמותה לקידום הסייעוד האונקולוגי והאגודה למלחמה בסרטן ובאדיבותן של החברות: כצ"ט, MSD, מדיסון, GSK. ההשתלמות התקיימה במשרדי האגודה למלחמה בסרטן וכללה חמישה ימי לימוד, אחת לשבועיים.

בהרצאה בנושא: "אימונותרפיה מהמחקר לפרקטיקה, נתונים קליניים בגידולים שונים". חני שטיינברג, אחות מלנומה מהמרכז הרפואי הדסה, סיפרה כיצד ניתן לנהל את הטיפול באדם המקבל אימונותרפיה. יום העיון זכה להדים חיוביים מאד ולצורך להמשיך וללמוד נושא חשוב זה.

תודה מיוחדת לחני שטיינברג, שריכזה את יום העיון.

אירועים בנושא סרטן השד בקריה הרפואית לבריאות האדם, רמב"ם, חיפה

אפרת לוי, מתאמת שד, ראש צוות מתאמות שד ואחות כללית, הקריה הרפואית רמב"ם

בנובמבר 2015, התקיים יום העיון השנתי בנושא סרטן שד למטופלות, מחלימות ובני משפחותיהן, ביוזמת המכון לבריאות השד בקריה הרפואית רמב"ם, בהובלת אפרת לוי. כ- 200 באי הכנס נהנו מהרצאות בנושאים: קרינה

המומלצים לאכילה. דורית תדהר, פיזיותרפיסטית, מרכזת תחום לימפתי מחוז דרום, הציגה את החשיבות הרבה להדרכה ולטיפול בנושא בחולים אונקולוגים מיד לאחר הניתוח. יש חשיבות רבה להפנותם לפיזיותרפיסט לבדיקה, הדרכה וטיפול. אודליה ששון, דיאטנית בכירה בבי"ח הדסה ובמכבי שירותי בריאות, הציגה מהי התזונה המתאימה לאנשים עם סטומה. יש להתאים תזונה לאדם עם איליאוסטומי בשונה מקולוסטומי. יש להגביל בסיבים תזונתיים כמו: פירות, ירקות, דגנים מלאים, כמו גם להקפיד על כמות נוזלים מתאימה, ארוחות מסודרות ואכילה אטית. יש המלצות תזונתיות לטווח קצר לאחר ניתוח ולטווח ארוך. יש להתאים את התזונה עפ"י צורת היציאות. ליאת בני, יו"ר העמותה הישראלית לקידום הקנביס הרפואי הסבירה מהו ההבדל בין קנאביס רפואי לבין קנאביס (חשיש), ההבדל בין דרכי הגידול שונים, זנים מגוונים ועוד. לא בוצעו מחקרים מקצועיים לגבי צמח הקנאביס הרפואי, אילו חומרים פעילים הוא מכיל וכיצד הם עובדים. מה שמפעיל את הפרח זה החום, שגורם לפרח להפוך לתרופה. הקנביס הרפואי ניתן לצורך שיפור איכות חייו של המטופל. השפעתה הינה לטווח ארוך. זמן מחצית חיים 14 יום, ישנו אפקט מצטבר. הקנאביס עשוי להרגיע, להפחית בחילות והקאות, שלשולים/עצירות, להגביר מעט את התיאבון, לשפר את איכות השינה, להרפות שרירים (לכן טוב לחולי פרקינסון) לכיח ולהקל על כאב. הוא אינו משפיע על כאב מתפרץ. ליאת לימדה מהם דרכי נטילת הקנאביס ודרכי הפניה לקבלת אישור. המלצה לקנאביס יכולה להינתן אך ורק ע"י רופא מומחה. את הבקשה יש להעביר למשרד הבריאות לאישור. ריבה ציפרשטיין, אחות מתאמת סטומה בכירה בבי"ח איכילוב, הרצתה על החיים לצד הכאב, על האבדן, המלווה בתהליך של אבל, על אבדן הזהות האישית, וכן על איכות החיים, הסתגלות לשינוי והקשר הטיפולי. אחד המסרים החשובים שעלה בהרצאה היה שעל המטפלים לזכור שיש לחיות את החיים שלנו מבלי לוותר על עצמנו.

יום עיון בנושא: טיפול פומי באונקולוגיה והמטולוגיה

בחודש מרץ 2016 התקיים מפגש חשוב וחיוני, אחד מתוך סדרת פעולות המתקיימות במסגרת העמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי, במטרה לקדם ולשפר את הטיפול והמעקב אחר מטופלים הנוטלים טיפול פומי אונקולוגי-המטולוגי. המפגש התקיים במלון לאונרדו, סיטי טאור ברמת גן, באדיבות חברת ינסן, והשתתפו בו כמה עשרות אחיות מבתי החולים ומהקהילה.

את המפגש פתחה הגב' שרה בן עמי, שהציגה את הפעילויות השונות שהתקיימו עד אותו מפגש במסגרת

מטרת ההשתלמות היתה עדכון ידע וחידושים בנושא איזון תסמינים פיזיים ופסיכו-חברתיים, מהם סובלים אנשים שחלו בסרטן. התכנית כללה, בין השאר, התייחסות לנושאים: כאב, בחילות והקאות, עצירות ושלשול, מוקוזיטיס, תזונה והידרציה, זיהומים פטרייתיים, אנמיה ונויטרופניה, תסמינים גרמיים, חרדה ודיכאון, טירפון (דליריום), מיניות, שימוש ברפואה משלימה לטיפול בתסמינים ועוד. כך לדוגמה, ד"ר אופיר מורג, התרכז בהרצאתה בטיפול בכאב במחלה גרורתית, תוך הסבר הרציונל לשיקולים הטיפולים, בהתאם לפתופיזיולוגיה של הגידול בשלבי מחלה מתקדמים (כגון הפרשת NGF-Nerve growth factor בעת קיומן של גרורות בעצמות, הגורם להנצה וצמיחת עצבים חדשים, כך שההתייחסות לכאב גרמי הינה גם כאל כאב עצבי). כמו כן נעשתה סקירה של סוגי הכאב המתפרץ, סוגי הטיפולים השונים לכאב, כולל טיפולים לא פולשניים ופולשניים ועוד. דוגמא נוספת, ההרצאה בנושא אוסטאופורוזיס, כללה את הקריטריונים הרבים המהווים סיכון וכלולים באנמנזה לאיתור אוסטאופורוזיס, מדדים להערכה, התערבות פרמקולוגית ולא פרמקולוגית לטיפול באוסטאופורוזיס, כולל המלצות לטיפול. התכנית כללה לימוד אודות כ- 15 תסמינים. בסיום ההשתלמות נערכה סדנת פלייבק, במהלכה הביעו השחקנים את סיפוריהם של המשתלמים מהתנסויותיהם בשדות הקליניים השונים.

תודה מיוחדת לקרן ארפי ויעל בן גל, חברות הוועד המנהל של העמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי על בניית הקורס וריכוזו.

סיכום מפגש פורום אונקולוגי של צוות "מכבי שרותי בריאות" מחוז ירושלים והשפלה מתאריך 2/3/2016 - שילוב ידע וגיבוש לטובת המטופל

חיה הרשקו, אחות אונקולוגית מחוזית ומומחית קלינית בטיפול תומך

מפגשי אנשי צוות מחוז ירושלים והשפלה של "מכבי שירותי בריאות" ממשיכים להתקיים עבור אחיות, נאמנות אונקולוגיות בסניפי המחוז, אחיות י.ט.ב, עובדות סוציאליות, משרי"ת, מרפאה בעיסוק ורופא. סך הכל השתתפו במפגש 83 אנשי צוות.

דורית כהן, משרי"ת מחוזית, (מזכירה בסניף - מתאמת אישית, מטפלת בחולים קשים) הקרינה סרט ומצגת על תפקיד המשרי"ת. יעל קונר-קרטרן, דיאטנית אונקולוגית, הציגה מחקרים ומאמרים בנושא "האם מותר לאכול בשר אדום ובשר מעובד והשפעתם על מחלת הסרטן". לדבריה, אין היום המלצות ברורות בנוגע לכמויות ולתדירות

טוויסטוק באנגליה. השיטה מבוססת על הצגת מקרה על ידי אחד המשתתפים, ולאחריו מתקיים דיון קבוצתי מונחה. הקבוצה מאפשרת סביבה לימודית משתפת, עיבוד רגשי לסוגיות שעולות בטיפול בחולה המורכב ובאדם הנוטה למות ובסופו של דבר, מתן כלים להתמודדות עם המטופלים ומשפחותיהם. רוב האחיות הביעו שביעות רצון גבוהה מהתהליך. בעקבות התגובות החיוביות ומאחר שדרוש מערך תמיכה מקצועי ויציב, החלטנו להמשיך עם התהליך, זו השנה השלישית. סיכמה: **טלי אדלר**, מנהלת הסיעוד הוספיס בית, שירותי בריאות כללית, מחוז דרום.

"מבט על הגישה ההוליסטית כמעצמה את החמלה שבטיפול הפליאטיבי" - כנס לאנשי צוות רב מקצועי בבית החולים "נצרת"

טיפול פליאטיבי יעיל מסתמך על החמלה, שמהווה את התמצית שלו, ואשר ניתן למימוש דרך ההכרה באינדיווידואליות של המטופל וההתייחסות באופן הוליסטי, כוללני למחלתו. הגישה ההוליסטית, שמתייחסת להיבטים הביו-פסיכו-סוציאליים של כל מטופל שזקוק לטיפול פליאטיבי, מאפשרת איתור הסיבות העומדות מאחורי מגוון הסימפטומים שהמטופל חווה, בניית תכנית התערבות הולמת, ושילוב חברי צוות בין-מקצועי לשם יישומה, וכתוצאה מכך, שיפור איכות חייהם של המטופלים ובני משפחותיהם. זאת, משום שהגישה ההוליסטית מתייחסת גם למשפחה ולחברים, אשר מושפעים מסבלו של יקירם החולה במחלה חשוכת המרפא.

בחודש יוני 2016 התקיים כנס בבית החולים נצרת EMMS בנצרת, עבור אנשי צוות רב מקצועיים מתוך ומחוץ לביה"ח נצרת. בריכוזה של **חנאן מרג'יה**, אחראית על תחום הטיפול הפליאטיבי של בית החולים. המטרה הייתה להדגיש את חשיבות הגישה ההוליסטית הבין מקצועית, בהטמעת טיפול פליאטיבי מקצועי. את הכנס פתח הכומר סוהיל בטחיש, בשיר הודיה לאל ולכל מי שנותן עזרה פליאטיבית ובברכה לכל מי שהגיע לכנס, על מנת ללמוד כיצד לשפר את הטיפול באדם הזקוק לטיפול פליאטיבי. אחריו נשאו דברי פתיחה ד"ר בשארה בשאראת, מנהל בית החולים, מר עפיף דראושה, מנהל הסיעוד של בית החולים והגב' רנדה אליאס, סמנכ"ל לבטיחות ואיכות הטיפול, אשר הדגישה, בין השאר, את האתגרים הגדולים העומדים בפני הצוות - התפיסה התרבותית שיש לטפל באופן אגרסיבי, בעוד שטיפול פליאטיבי בלבד נתפס כוויתור. מנהל בית החולים ציין במיוחד את חנאן, האחיות המרכזות את הטיפול הפליאטיבי בבית החולים, המסמלת לדבריו את החמלה, עד כדי כך, שכל מי שסביבה "נדבק" בחמלה. הוא הוקיר את תרומתה לטיפול הפליאטיבי של בית החולים.

פרויקט העמותה בנושא "טיפול פומי" ואת תוצריו. ד"ר פזית שקד, רוקחת קלינית, העלתה למודעות והסבירה אודות סוגיות פרמקולוגיות שונות הקשורות לטיפול הפומי באונקולוגיה והמטולוגיה, תוך הרחבה והסבר לגבי אתרים בהם ניתן למצוא אינטראקציות בין תרופתיות. ד"ר אבי לידר התמקד בגישה פרקטית מבוססת ראיות, לניטור ושיפור היענות לטיפול פומי. בהרצאתו הרחיב ד"ר לידר אודות שלבי ההיענות לטיפול, שיטות הערכה אובייקטיביות וסובייקטיביות של היענות לטיפול, השלכות של חוסר היענות לטיפול ושלבים המסייעים לניהול הטיפול. שני מקרי בוחן ספציפיים, של טיפול פומי בסרטן הערמונית וב- CLL הובאו על ידי ד"ר אביבית פאר וד"ר יאיר הרישנו, בהתאמה. לאחר מספר הדגמות לשימוש בתוכנת מחשב, בסיום המפגש נערכה סדנת פרונטציה בהנחייתו של צביקה רול, יועץ אסטרטגי ומומחה בנושא. הסדנה כללה הסבר על תשעת עקרונות הבסיס של פרונטציה טובה, תוך הדרכה מעשית כיצד להעביר מצגת או הרצאה בפני קהל.

קבוצת תמיכה בשיטת "בלינט" לאחיות הוספיס בית והמשך טיפול שירותי בריאות כללית מחוז דרום

הטיפול באדם הנוטה למות ובחולה המורכב, מצריך סטנדרטים מקצועיים וגישה טיפולית ברמה גבוהה. ההתמודדות היומיומית עם החולה המורכב ומשפחתו דורשת מערך תמיכה מקצועי ויציב. על מנת לתת מענה לצוות הסיעודי ביחידה להמשך טיפול וביחידת ההוספיס, פתחנו קבוצת תמיכה בבית מעגן, בהנחייתם של ד"ר יובל שורר ועו"ס טלי סמסון.

עשר אחיות הצטרפו למפגשי "בלינט" אחת לשבועיים, במשך תשעה חודשים. שיטת ה"בלינט" קרויה על שם הפסיכואנליטיקאן היהודי-הונגרי מיכאל בלינט, שפיתח את תורתו בשנות החמישים של המאה שעברה במרפאת

ו-“רות רפפורט”- רמב”ם, העשירו אותנו מניסיונם הקליני בטיפול ב-BLINATUMOMAB. בנוסף שמענו על מחקר מעניין ומקורי שנעשה באונקולוגיה ילדים בבי”ח רות, בנושא “גבולות מקצועיים בין מטפל למטופל ברשתות החברתיות”, שהוצג ע”י אילנית חדד; ד”ר פריד הציגה את הטיפולים החדשים באונקולוגיה: “טיפול ב- ANTI PD 1 בגידולים מוצקים”; ד”ר עוז מרדכי דיבר על “רפואה מותאמת אישית בילדים חולי סרטן”.

המפגש הסתיים בסדנא מיוחדת עם תיארון “פלייבק”. יום העיון זכה לשבחים רבים. אחיות ציינו שהיום תרם להעשרת הידע שלהן, וכמובן הארגון והאירוח היה לשביעות רצונם. שנזכה לקיים ימי עיון רבים, לרווחת האחיות המטפלות בילדים חולי סרטן.

סיכמה: **רות אופיר**, אחות אחראית המטולוגיה, השתלת מח עצם ואונקולוגיית ילדים בבית חולים רות רפפורט, רמב”ם ומרכזת קבוצת עניין בפדיאטריה אונקולוגית.

ערב עיון בנושא: גישות חדשות בטיפול המשולב בריבוי תסמינים

בתאריך 31.5.16 התקיימה האסיפה הכללית של העמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי, במסגרת ערב עיון בנושא: גישות חדשות בטיפול המשולב בריבוי תסמינים, עם דגש על פצעים, תזונה וכאב. יום העיון התקיים במלון הדר סיטי טאוור ברמת גן באדיבות חברת נאופרם ישראל.

ד”ר מורג אופיר, המכון לרפואת שיכור כאב, היחידה לטיפול תומך, מכון אונקולוגי שיבא, תל השומר, פתחה את הרצאתה “מַרְפָּה תסמינים - הַפְּחֵת דאגה”, תוך התמקדות בהנחיות לשילוב נוגדי כאב בטיפול במצבים מורכבים, צפויים ובלתי צפויים. סימונה אבירם, דיאטנית קלינית, רכזת תחום גריאטריה, טיפולי בית והזנות מיוחדות, “שרותי בריאות כללית”, מחוז מרכז האירה והסבירה בהרצאתה: מ- TPN (Total Parenteral Nutrition) ל- SPN

חנאן הציגה את ההיסטוריה של התפתחות הטיפול הפליאטיבי בביה”ח נצרת, מהרגע שגב’ בירס בירד, האחות המומחית שייסדה את יחידת הטיפול הפליאטיבי - הוספיס נצרת, ועבדה בשיא הנאמנות והמקצועיות לשם שיפור איכות חייהם של המטופלים ובני משפחותיהם. היא תרמה גם להכשרת צוות ייעודי בנושא. בהמשך פותח מערך של טיפול פליאטיבי ע”ש גב’ בירד, שהחליף את היחידה וכלל גם צוות נאמנים מכלל מחלקות ביה”ח. המערך עובד לפי תכנית עבודה שנתית ושואף להשכלה מתקדמת לכל חבריו, תוך השתלבותו עם המגמות וההנחיות הארציות של הטיפול הפליאטיבי. חנאן הוקירה את פעילות אנשי הצוות שתרמו לפיתוח המערך לאורך הדרך יחד עם צוות ההנהלה, אירחה את הנוכחים והדגישה את חשיבות הגישה ההוליסטית, שמסתמכת על כיבוד ייחודיותו של כל אדם. ד”ר מיכאלה ברקוביץ, יו”ר החברה לרפואה פליאטיבית בישראל, הציגה מבט מקצועי והומני על הטיפול הפליאטיבי; ליויה כסלו, אחות ראשית באגודה למלחמה בסרטן ואריאלה ליטביץ הכינו סיפור מקרה, שבאמצעותו ניתן היה להבין את תרומתה של האגודה למלחמה בסרטן לאוכלוסייה שחלתה בסרטן ולאוכלוסייה הבריאה; ד”ר רוני צבר, התמקד בגישה הפליאטיבית בסוף החיים. בהרצאתו הציג, בין השאר, כלי יישומי לאיתור מטופלים בסוף החיים, הנקרא NECPA. גב’ עאישה נסאר, אחות ממחלקה פנימית, הציגה מקרה ברגישות ובמקצועיות. פראנק קאנטור, היועץ הרוחני של בית החולים, הרחיב בנושא הליווי הרוחני. גב’ אילנה סטופל דיברה על חשיבות העצמת הצוות המטפל כהגנה על בריאותו הנפשית והגופנית. מנהל המערך הפסיכיאטרי, ד”ר כמאל פרחאת, סיכם את היום במילים “תם ולא נשלם”, תוך מתן דגש על הצורך להתייחסות מיוחדת לבני המשפחה שסובלים יחד עם המטופל.

יום עיון לאחיות אונקולוגיה ילדים

בחודש יוני 2016, התקיים יום עיון לאחיות בנושא פדיאטריה אונקולוגית, במלון קראון פלאזה סיטי סנטר במרכז עזריאלי, באדיבות חברות: “מדיסון”, “רוש” ו”טבע”. יום העיון התמקד הפעם בנושאים חדשים, בתחום הטיפול בילד חולה הסרטן. פתחנו את היום בברכות מפי פרופ’ מרים בן הרוש, שברכה את האחיות בשם יו”ר איגוד רופאי פדיאטריה אונקולוגית, ליויה כסלו, יו”ר העמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי ורותי אופיר, מרכזת קבוצת העניין של אחיות פדיאטריה אונקולוגית.

הרצאת הפתיחה המרתקת בנושא: הגישה לטיפול בלויקמיה: עבר, הווה, עתיד, ניתנה על ידי ד”ר נירה ארד - כהן. ד”ר רונית אלחסיד הציגה בדרכה המיוחדת את הטיפול ב-BLINATUMOMAB באונקולוגיה ילדים. אחיות פדיאטריה אונקולוגית מבתי החולים “הדסה” “איכילוב”

יום העיון. כמו כן תודה לרינה גביסון וליעל גוטמן, שהתכוננו והשתתפו באופן פעיל ב- Debate.

סדנא לנשים מחלימות מסרטן שד בבית החולים פוריה, טבריה

כעשרים נשים בגילאי 30-70, המחלימות מסרטן השד נפגשו אחת לשבועיים בסדנא מיוחדת בבי"ח פורייה בהנחיית לבנה ברנשטיין, אחות מתאמת בריאות השד ואריאלה ליטביץ-שרמן, עובדת סוציאלית, מחוז צפון של האגודה למלחמה בסרטן. נבנתה תכנית הכוללת שבעה מפגשים, כדי לתת הזדמנות לנשים ללמוד כיצד לחזור בהדרגה לחיים ללא טיפולים, לשאול שאלות בלי חשש ולחלוק אחת עם השנייה את חווייתן הייחודית, מתוך תחושה וידיעה שיש מי שמבין אותן. בהקשר לכך יש לציין,

בגישה התזונתית אצל אדם במצב מורכב. לבסוף, הוצג מקרה מורכב על ידי בלה אליגולשווילי, מנהלת היחידה האונקולוגית לטיפול בית תומך והוספיס בית, שרותי בריאות כללית מחוז מרכז, אשר הנחתה בנושא: שיתוף בני משפחה בטיפול באדם עם ריבוי תסמינים. רינה גביסון, רכזת טיפול תומך בקפלן, הציגה טיעונים מבוססי מחקר נגד שיתוף בני משפחה, בעוד שיעל גוטמן-פרלמן, אחות סטומה מחוזית, "מאוחדת- להיות בריא ולהישאר בריא", הציגה את הטיעונים נגד. שיתוף אחיות בדיון בסוגיות עמן מתמודדות בעבודתן היומיומית, זכה לתגובות אודות נחיצות המשך דיונים כגון אלה.

תודה מיוחדת לבלה אליגולשווילי, חברת הוועד המנהל של העמותה לקידום הסייעוד האונקולוגי, על בנייה וריכוז של

MASTERCLASS ראשון של העמותה לקידום הסייעוד האונקולוגי

"ברצוני להודות לך ולצוות המארגן על כנס אחיות אונקולוגיות שהתקיים במלון דן כרמל בחיפה. הכנס היה מהנה במיוחד, מאורגן היטב, מפרגן ומפנק, התוכנית המדעית הייתה מקיפה, מעניינת ועניינית".

"הכל היה פשוט מושלם! המון תודות על המחשבה, הנכונות וההתמדה להעניק תכנים מקצועיים ברמה גבוהה ולשלב את הפן המקצועי והפן החוויתי בצורה כל כך מדויקת".

"תודה רבה על הכנס המדהים בדרך-כרמל-חיפה - הכול היה נפלא: ההרצאות, הסדנאות אך גם ארגון הכנס והמלון עצמו. תודה מיוחדת על הערב עם עינת שרוף. היה מהנה ביותר".

"במפגש היה שילוב מעולה של לימוד, הנאה, פינוק וחברה נפלאה של אנשים. זו הזדמנות נהדרת להכיר אנשים מדהימים (נשים מדהימות בעצם) ולהבין כמה אנחנו חלק מקהילה מיוחדת במינה".

אלה חלק מהתגובות שהתקבלו בעקבות קיומו של ה-Masterclass הראשון, שהתקיים במסגרת פעולתיה של העמותה לקידום הסייעוד האונקולוגי, אשר כלל שלושה ימי לימוד, בתאריכים 17-19 לדצמבר (חמישי עד שבת) 2015 במלון דן כרמל בחיפה, בחסות חברת נוברטיס.

שכשטופלת מתמודדת עם המחלה, פעמים רבות היא מרגישה לבד בהתמודדותה עם המצב אליה נקלעה. לבעל ולמשפחה לא תמיד יש את הכלים הרגשיים והתבוניים להיות שם אֶתה. המפגש עם קבוצת המחלימות הוא התשובה. ישנו משקל רב למפגש עם נשים אחרות, לשיתוף בחוויות האישיות ולהרגשה שהאישה לא לבד.

כפי שנכתב לעיל, בנוסף למענה לפן הרגשי, אחת המטרות הייתה הקניית ידע, החיוני מאד לתחושת השליטה והשותפות בקבלת החלטות של הנשים. כל מפגש התמקד בנושא אחר והועבר על ידי אנשי הצוות מהמרכז הרפואי. הנושאים שנכללו בסדנא היו: מעקב אחר הבראה מסרטן השד, אינטימיות ומיניות, פעילות גופנית, תזונה מומלצת, שחזור שד, הפרעות שינה והתמודדות עם כאב. השאיפה הייתה לקיים את המפגשים באווירה נעימה, אינטימית ובגובה העיניים. לפי תגובות המשתתפות, אכן כך היה.

לסיכום, ההתייחסות לחולי הסרטן השתנתה מקצה לקצה במרוצת השנים. כיום הנשים החולות והמחלימות מבקשות להתעדכן בידע ולקבל סיוע רגשי, כדי לדעת איך להמשיך בחייהן וכיצד להגיע לאיכות חיים אופטימלית למרות המחלה. קיום הסדנא סיפק מענה פרקטי ורגשי עבור הנשים ואֶפשר להן להתקדם צעד נוסף וחיוני בתהליך התמודדותן.

סיכמה: לבנה ברנשטיין

הרוחני, שהתחיל בהרצאה כללית בערב הראשון ונמשך באמצעות שתי סדנאות ביום שבת בבוקר: סדנא אחת התמקדה בנושא התפילה: "תפילה אישית כחיבור מלב אל לב" והשנייה במודלים של תשאל רוחני להבנת צרכיו הרוחניים של האדם החולה. ערב יום שישי הוקדש לערב הווי מהנה עם ענת שרוף, כוהנת השירה בציבור, באווירת לכידות ושמחה.

סיפור דרך

סמדר גדסי, אחות באשפוז יום אונקולוגי, המרכז הרפואי הדסה עין כרם

הכול התחיל בכך שזכיתי. האחות האחראית באשפוז היום האונקולוגי, בחרה בי לבקר בבית חולים מקביל לשלנו בארה"ב. לפיכך, נסעתי להשתלמות של שבועיים, על מנת לראות אשפוז יום אונקולוגי בבית חולים בארה"ב ואת מערכת הבריאות של אמריקה דרך עיניים ישראליות (העיניים שלי, כמובן).

ההכנות לנסיעה נמשכו חודשים ספורים וכללו התכתבות עם מספר בתי חולים, גיוס כספים ומלגות ולבסוף התארגנות מול בית החולים שבחזרתי, PENN MEDICINE בפילדלפיה, במדינת פנסילבניה שבארה"ב. את המלגה

המטרה הייתה להתנתק לשלושה ימים משגרת היומיום העמוסה, לנוח, ובו זמנית לספוג דעת ולהתעדכן בחידושים בתחומים שונים דוגמת סרטן ריאה, שד, כליה, מלנומה, גידולים אנדוקריניים ועוד. כמו כן נכלל נושא הליווי

להירשם אצל המזכירה.

אשפוז היום מיועד למטופלים אונקולוגיים והמטולוגיים גם יחד. מגיעים אליו כ-220 מטופלים ביום המקבלים טיפול ב-70 חדרים שפרוסים על פני שלוש קומות, משמונה בבוקר ועד שבע בערב. בכל קומה יש שני חדרים עם מיטות, והשאר עם כורסאות נפתחות. כל מטופל מקבל חדר נפרד. חדרי הטיפול נקראים "סוויטת אינפוזיה" (Infusion Suite). בכל קומה עובדות 10-12 אחיות ביום. שלוש הקומות זהות מבחינת המבנה: מצד אחד של הקומה נמצאים חדרי הטיפול, באמצע יש לובי המתנה, עמדת מזכירות, טריאז' וחדר לקיחת בדיקות דם, ובצד הנגדי יש מרפאות הכוללות חדרי רופאים, חדרי אחות מומחית (N.P) וחדרי בדיקה רבים. כל קומה מתפקדת באופן עצמאי. אם יש עומס בקומה אחת, המטופל יכול לקבל את הטיפול בקומה אחרת פנויה יותר.

מאחר שכל מטופל פוגש רופא או אחות מומחית טרם הטיפול, העבודה של האחיות באשפוז היום היא בעצם טכנית מאוד. האחיות רשאיות, למעשה, לתת כל תרופה, לכן מטופלים במכון חולים המטולוגיים ואונקולוגיים יחד. לעומת זאת, באשפוז היום שלנו בהדסה עברנו לא מזמן לעבוד בשיטת ריכוז טיפול, שעל פיה אחות אחת מנהלת ומרכזת את הטיפול בחולה.

האחות המומחית (N.P) מקבלת את המטופל, מקשיבה לתלונות שלו, מבצעת בדיקה פיזיקלית, מנפיקה מרשמים, בוחנת את תוצאות בדיקות הדם ומזמינה טיפול באמצעות המחשב. באמצעותו היא גם שולחת הודעות והוראות לגבי המטופל, כולל של כל הפרה-מדיקציה, מתן דם, נויפוגן, דחיית טיפול, הדמיות, ניקורים וכדומה על ידי צ'קליסט או על ידי מנגנון העתקה. היא קובעת תור לבדיקת רופא עבור כל מטופל שזקוק לכך, לדעתה. ככלל, מטופל נבדק בידי רופא בכל טיפול ראשון ובהמשך, לפי דרישת הרופא או האחיות המומחיות. לכל רופא ואחות מומחית שעובדים כצוות יש חדר עם מחשב. בנוסף, יש חדרים שבהם המטופל ממתין לרופא או לאחות, וזאת כדי לחסוך זמן. בסוף הביקור הרופא או האחיות המומחית יוצאים מהחדר ומקבלים את המטופל הבא בחדר אחר, בזמן שהמטופל הקודם מקבל שהות להתארגן.

אחות מומחית קלינית הוא מקצוע בהתהוות בישראל. בארצות הברית הוא קיים כבר 15 שנה, בעקבות המחסור ברופאים. בישראל הוא חודר ומתמסד בשיטת הסלמי, בשל התנגדותה של ההסתדרות הרפואית בישראל. באשפוז היום שלנו בהדסה, בשיטת ריכוז הטיפול, האחיות בעצם עושות הרבה מהעבודה של אחות מומחית קלינית, אך בלי התואר. האחיות הן מקצועיות, מנומסות ביותר ולבביות. כל משפט מתחיל עם המילה "בבקשה". יש פרוטוקולים לכל דבר. כאשר עולה שאלה לרופא או לאחות מומחית, האחיות

העיקרית למימון הנסיעה קיבלתי מנשות הדסה, שאף אירחו אותי בערב פסח בביתן. בערב שהן ארגנו לכבודי, הרציתי בפניהן על אשפוז היום בהדסה. הן התעניינו בין היתר ביחסי יהודים-ערבים במחלקה ובמדינה בכלל. קיבלתי מלגה נוספת מהאגודה למלחמה בסרטן.

חשוב לציין, שיש לקרוא את הסיפור במנותק מהקונטקסט הכללי, מכיוון שבית החולים שבו ביקרתי אינו משקף את כל בתי החולים באמריקה. בארה"ב הטיפול שאדם מקבל תלוי במקום מגוריו, בביטוח הרפואי שרכש לפי יכולת התשלום שלו, ברופאים ובבית החולים המטפל. באופן זה עשרות מיליונים של אמריקנים נותרים עם גישה מינימלית לשירותי בריאות. "אובמה-קר" (Obama Care) אמנם שינה מעט את המצב, אך שירותי הבריאות שם עודם רחוקים משירותי הבריאות בישראל, הנותנים כיסוי שוויוני ואוניברסלי בעלות של כ-4.8% בלבד מהשכר. על פי הספרות שקראתי, יש הסכמה גורפת למדי שמערכת הבריאות בארה"ב איננה בריאה. טוענים שיש בזבוז עצום של כסף: האמריקנים משלמים על שירותי בריאות לפחות פי ארבעה מכל מקום אחר בעולם, אך הם אינם מקבלים יותר שירות, כיוון שהמערכת הזו בזבזנית מאוד ואינה יעילה.

למרות כל זאת, ב-16.4 נחתתי ב"ללנד", עולם אגדות, עולם ללא מגבלה של משאבים. בית החולים נראה כמו מלון מפואר ורחב ידיים. צילמתי תמונות רבות בטלפון הנייד שלי, גם מכיוון שלא היה לי נוח להסתובב כמו צלמת, וגם מכיוון שמצלמה נראית מאיימת, במיוחד בסביבה שמקדשת את הסודיות הרפואית ואת הפרטיות. אבל רציתי לנסות לשמר ולהעביר את החוויה לחברותיי בארץ.

Abramson Cancer Center - בכניסה למבנה הענק יש רחבה, שבחורים לבושים אפוד צהוב מתרוצצים בה, ותפקידם לעזור למטופלים להחנות את מכוניותיהם. כאשר פסעתי פנימה בקומת הכניסה אל הלובי רחב הידיים והמרשים ביופיו, קיבלו את פניי דיילים לבושים אדום, שכל תפקידם הוא לברך את הבאים לשלום. תודעת השירות גבוהה עד מאוד כאן. אשפוז היום משתרע על פני שלוש קומות, החל מהקומה הראשונה. בקומת הקרקע יש מכון רדיולוגי הכולל מכון טומוגרפיה ומכון הקרנות.

התקבלתי בחום ובלבביות, על ידי אחות שאחראית על אחיות זרות ועל פרויקטים גלובליים אחרים. אחרי ההיכרות חתמתי על ניירת הקשורה לסודיות רפואית, היגיינה, בטיחות, שוויון ואי אפליה ועוד. לאחר מכן עברנו למכון לרווחת העובד. היו שם חדר הרצאות, חדר ישיבות, סטודיו להתעמלות שקירותיו מכוסים במראות, חדר מדיטציה בודד שיש בו כורסה, נרות דולקים ואווירה נעימה, חדר הנקה המכיל משאבת חלב, וחדר עם שלוש כורסאות עיסוי ומסך שמנגן מוסיקה מדיטטיבית. אחיות החפצות להשתמש בחדרים או להשתתף בשיעורי התעמלות חומבה, מזמנות

סיפור קצר

בוריס רוזין, אח בהוספיס אשפוזי, מרכז רפואי שיבא, תל - השומר.

אני רוצה לספר סיפור, אשר קרה בהוספיס בו אני עובד, ביום שגרתי למדי. המקרה שקרה באותו היום, גרם לאדם בוגר, שקול ובעל ניסיון שכמותי, לתהות שוב על מהות החיים, על הייעוד שלנו, על המוות ועל המחשבות והתהיות של אדם בימיו האחרונים.

משמרת בוקר לפני שעת הצהריים, מגיעה קבלה למחלקתנו. אני, בעזרתו של כח עזר, מעביר את המטופלת מן האלונקה בה הובאה, למיטה שבחדרה החדש, מסביר לה על מהות ההוספיס, על התנאים והזכויות, תהליך שגרתי ומקובל, אשר קורה יום יום אצלנו במחלקה. כשסיימנו, האישה, במקום לשאול שאלות מתבקשות על מוות, כאב או בדידות, הסתכלה על שנינו ואמרה בשלווה: "החלום שלי התגשם!" למראה הפליאה על פנינו המשיכה: "כן, כן, אם כבר למות, אז למות בידיים של גברים".

מניסיוני למדתי, שחולים סופניים, אשר מגיעים להוספיס מוטרדים בעיקר מהכאב ומהרגשת התלות, אך האישה הנבונה הזו החליטה למצות את מיניותה עד תום גם בימיה האחרונים, ולהתמודד עם הפרידה מהחיים "עם קריצה". שהרי, כפי שרשם בכתביו ג'ובראן ח'ליל ג'ובראן: "הפחד מהגיהנום, זהו כבר גיהנום. חלומות על גן עדן, זה כבר גן עדן".

בניסוח נעזרתי בבת שלי, זויה רוזין.

השתלמות בנושא ניהול לאחיות אונקולוגיות

החל מדצמבר 2015 ובמהלך שנת 2016, מתקיים קורס בנושא ניהול לאחיות אחראיות באונקולוגיה, באדיבותה של חברת רוש. הקורס מתנהל במשרדי חברת רוש וכולל שישה מפגשים, אחת לחודשיים-שלושה. שניים מתוך ששת המפגשים התמקדו בנושא סרטן השד והוזמנו אליו גם אחיות בריאות השד. משתתפות בקורס כשלושים אחיות אחראיות וכעשר אחיות בריאות השד במפגשים הרלוונטיים עבורן.

מלבד עדכון ידע מכנסים חשובים ברחבי העולם, ההשתלמות כוללת בעיקר סדנאות, דיון בהצגות מקרים והרצאות, הנוגעות לניהול הטיפול באדם החולה ובני משפחתו, תוך התאמת הטקטיקות הניהוליות לעולם המשתנה, לתקשורת אפקטיבית, לאופני שכנוע ועוד. כמו כן נכללו סיפורי הצלחה אישיים על חינוך למנהיגות ויישום חזון ושינוי.

מרכזות ההשתלמות: **דליה גורדון ואלה מולר**.

שולחת הודעה באמצעות המחשב ונענית מיד. הכול מרובע, אין "עיגול פינות" והכל צפוי מראש. עם, זאת האווירה טובה וחופשית. ישיבת צוות מתכנסת פעמיים בשנה בלבד, משום שהכול מתנהל כסדרו ושום דבר חדש אינו קורה. יש לומדה לכל נושא, כולל שרפות, רעידת אדמה והטרדה מינית. האחות מחויבת להשתמש בלומדות בזמנים קבועים עם התראות בדוא"ל.

במרכז הרפואי בו ביקרתי יש שלוש-ארבע עוזרות לאחות בכל קומה. זהו תפקיד מקביל אולי לכוח עזר אצלנו. הן בודקות סימנים חיוניים, מורות למטופל לאיזה חדר להיכנס, מנקות (במגבונים) ומסדרות את החדר בין מטופל למטופל וכמובן אחראיות למטבחונים הקטנים שעומדים לרשות המטופלים.

יש מנקה שאחראי לניקיון הכללי. התרשמתי מהעובדה שהוא מחליף סמרטוט רצפה בין חדר לחדר, ואכן הניקיון המופתי ראוי לציון. לכל בעל תפקיד במחלקה יש מדים בצבע אחר. לכן אין מנקים שלובשים מדים של רופאים כמו בחדר ניתוח, למשל, ואין אחיות שלובשות מדים של עוזרת לאחות.

בכל קומה בחלל האמצעי שמסביבו ממוקמים חדרי הטיפול, יש בית מרקחת נפרד. בית המרקחת מכין את כל התרופות וגם את רוב הפרה-מדיקציה. חדרי המטופלים מפוארים ביותר. יש עמדת מחשב בכל חדר טיפולים, וככלל, יש מחשוב מקסימלי. הם עובדים עם תכנה מרשימה ביותר לניהול תיקים רפואיים שנקראת EPIC. היישומים של התוכנה תומכים בכל הפונקציות הקשורות בטיפול בחולה: מערכות קליניות עבור רופאים, אחיות, מעבדה, עו"ס, רוקחים, רדילוגים ומערכות חיוב עבור חברות ביטוח. האחיות מתקשרות עם הרופאים דרך המערכת בזמן אמת. המערכת מתזמנת את שהות המטופל כל הזמן. המערכת מסונכרנת עם רפואת הקהילה ועם בתי המרקחת. בהדסה אשפוז היום עדיין אינו ממוחשב, לכן נמלאתי הערצה עוד יותר.

יש שפע של ציוד, עד שלעתים חשתי שהשפע מוגזם. קיימת ערכה ייעודית לכל דבר, בערכה להחדרת וריד פריפרי יש חוסם ורידים חד פעמי. במחלקת האשפוז, מנג'טת לחץ הדם היא חד פעמית. עם שחרור המטופל, זורקים את המנג'טה. כאן כבר נשמטה לי הלסת...

לסיכום, לאמריקנים יש בלי ספק "רפואת מרצדס", אך כל נשכח את הפרט הפעוט, שהרפואה אינה זמינה לכולם. האמריקנים סבורים שבידיהם הרפואה הטובה בעולם, אך לדעתי, גם לנו כאן בארץ יש במה להתגאות. אני מודה על ההזדמנות שניתנה לי ע"י נשות הדסה לפגוש נשים ועמיתות ולצפות בבית חולים אחר ומיוחד, אך גם שמחה לחזור הביתה לשגרה, באשפוז היום שלנו בהדסה עין כרם.

הכנסת, הרב יעקב ליצמן. בטקס חגיגי זה נכח וברך יושב ראש הכנסת, מר יולי אדלשטיין ואחרים מכובדים. אנו בעמותה שלנו, גאות מאוד ברותי, אחות אונקולוגית וחברת העמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי, על קבלת הפרס המגיע לה ולצוות שלה בהוספיס. אין כל ספק שרותי מייצגת אותנו בכבוד רב, גם בקהילה בארץ וגם בקהילת הסיעוד האונקולוגי הבינלאומית. אין כמוך רותי, אנו גאים בך ואוהבים אותך! כל אלו שכתבו לרותי מכתבי המלצה לפרס, כולל עבדכם הנאמנה, גם הזמנו לטקס.

כתבה: ד"ר אילנה קדמון

רותי גסנר – מנהלת ההוספיס בהדסה הר הצופים בירושלים, מקבלת את אות המתנדב מטעם משרד הבריאות לשנת 2016

באפריל 2016, מנהלת ההוספיס בבית החולים הדסה הר הצופים, הגברת רותי גסנר, קיבלה בטקס רב משתתפים ומאוד מרשים בכנסת, את פרס "מגן שר הבריאות" המבטא את החשיבות הגדולה שמשרד הבריאות רואה בפעילויותיהם של הזוכים ואת ההוקרה וההערכה לתרומתם המהותית לקהילה ולחברה. בטקס הוענקו למספר אנשים ועמותות אותות המתנדב של משרד הבריאות, שאותם העניק בכבוד שר הבריאות, חבר

אחיות אונקולוגיות משיבא במשלחת לאתיופיה

המרכז הרפואי האונקולוגי MD Anderson ביוסטון טקסס שבארה"ב, הוציא משלחת של רופאים בתחומים שונים באונקולוגיה, ללמד בסדנאות קליניות רופאים אתיופיים בנושאים כמו: פתולוגיה, הדמיה, תהליכי אבחון במחלות שד, פרוסטטה, צוואר הרחם וטיפול תומך. אליהם הצטרפנו, ד"ר תקוה מירון וגב' שרה בן עמי, לקיים שני ימי סדנה לאחיות ממדינות אתיופיה, גמביה ומצרים, בנושא גילוי מוקדם בסרטן השד וטיפול תומך.

בסדנה השתתפו 40 אחים ואחיות בתחום החינוך והקליניקה. בשיחות ובדיונים משותפים הוצגו הפערים בידיע ובתשתיות הקיימות במדינות אלה בתחום האונקולוגיה; הצורך לספק לאוכלוסייה ידע והכוונה מחד, ודלות שירותי האבחון והטיפול מאידך; דנו בחשיבות העלאת המודעות לסרטן השד תוך שיח על אמונות ומחסומים תרבותיים ביחס לבדיקות סקר ומניעת מחלות - אמונות המונעות מהאוכלוסיות לבצע אותן ומביאות את

הנשים לאבחון בשלבים מאוחרים מדי. הבנו, שבתנאים הקיימים באפריקה, יש להקנות תחילה ידע במתן טיפול תומך ומניעת סבל, לצד ניסיון לקדם אבחון מוקדם וטיפול ראוי. פגשנו אנשים הצמאים לידע רפואי וסיעודי עדכני, עם יוזמות מקומיות לקידום פעילויות בריאותיות בקרב האוכלוסייה.

בהמשך השתתפנו בכנס המאגד מדינות רבות באפריקה, לפעילות מניעת מחלות ממאירות של השד, הפרוסטטה וצוואר הרחם, בהשתתפות פעילה של נשות המנהיגים ביבשת השחורה, אשר מקדמות נושאים אלה במדינותיהן. אין ספק, שהתנסות זו ייחודית בהכרת הנעשה באתיופיה בתחום האונקולוגיה וביכולת של גורמים רבים לתרום בתחומים שונים בעולם, לקידום המודעות ודרכי הטיפול באבחנות אלה. אנו מקוות, שהמרכז הרפואי שיבא יהיה שותף פעיל בתהליך חשוב זה גם בעתיד.

ד"ר תקוה מירון, גב' שרה בן עמי